

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

KONSERVASYON UYGULAMALARI

Kitap Şifahanesi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı

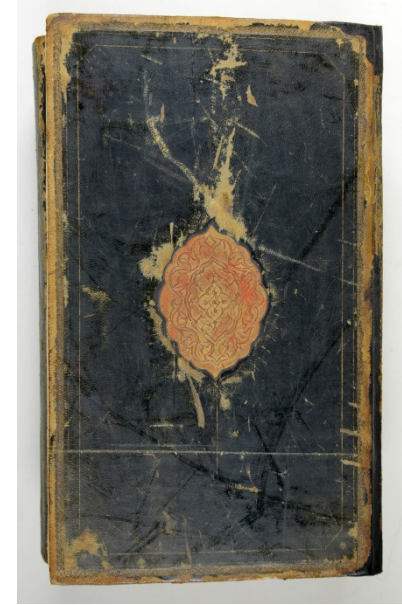
BEYAZIT YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ
VELİYYÜDDİN EF. KOL. V.345

Haşiyetü ala Envari't-Tenzil Li'l Beyzavi (İnayet el-Kadı Kifayet el-Radi)

Seher YILMAZTÜRK

ESER VE MÜELLİFİ HAKKINDA

Eser İslâm alimlerince çok övülen çok değerli bir tefsir kitabı olarak ünlenen *Envârü't- Tenzîl ve Esrârü't Te'vîl*'in hâşiyesidir. Nâsîrüddîn Ebû Saîd (Ebû Muhammed) Abdullah b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî (ö. 685/1286)'nin *Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl* adlı Kur'an tefsiri 255 civarında şerh ve hâşiye yapılacak kadar takdir görmüş, ün kazanmış ve defalarca basılmıştır (Yusuf Şevki Yavuz, DîA, Beyzâvî,). Eserin tamamı veya İhlâs ve Fâtiha sûreleriyle Âyetü'l-kürsî gibi bazı bölümleri üzerinde şerh, hâşiye ve ta'lik tarzında gerçekleştirilen çalışmaların sayısı 250'den fazladır. İbn Temcîd (İstanbul 1287), Şeyhzâde Mustafa b. Kocâvî (İstanbul 1283), Abdülhakîm es-Siyâlkûtî (Kahire 1271), Şehâbeddin el-Hafâcî (Kahire 1283) ve İsmâîl b. Muhammed el-Konevî (İstanbul 1283) tarafından yapılan hâşiyeler *Envârü't-tenzîl* üzerindeki çalışmaların en meşhurları arasında yer alır (İsmail Cerrahoğlu, DîA, *Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl*). Hâşiye'nin müellifi Şeyhzade Muhammed bin Muslihüddîn olup dili arapçadır, eser Hicrî 1173 (Milâdî 1759-60) yılında telif edilmiştir.

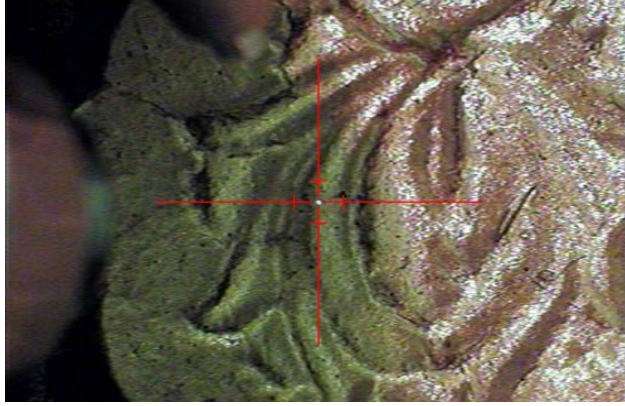
Siyah deri üzerine, kahverengi/turuncu renk kağıt ile yapılmış gömme şemseleri bulunan cilt 18,5x30,8 cm boyutlarındadır. Kapakların ve miklebin kenarı altın zencerek ve cetvelle çevrilmiş, şemse de altınla kaplanmıştır. Kapaklardaki şemselerde rumi kompozisyon hakim olup mıklep şemsesi hatâyî motiflidir.

CİLT

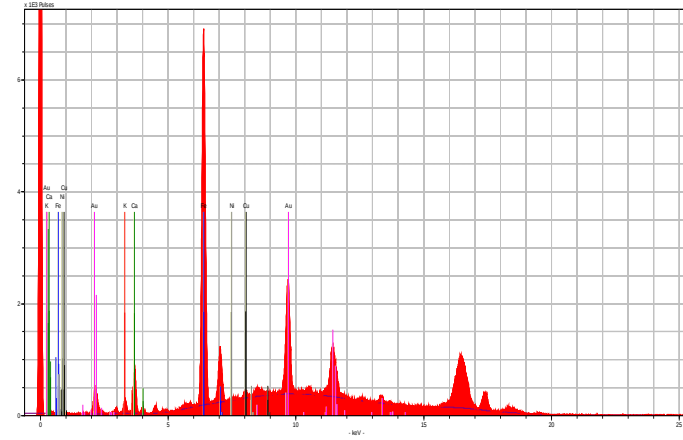

Cilt, resimde de görüleceği gibi muhat payları bırakılmadan yapılmış ya da bırakılan muhat payı yeterli olmamıştır. Kapak içlerinde lavanta renkli Avrupa yapımı filigranlı kağıt kullanılmıştır. Açık yeşil ve koyu yeşil renkli ipek iplikle örölmüş balık sırtı şirazeleri mevcuttur; kolonları ise pembe renkli iplikle dikilmiştir.

ANALİZLER - CİLT

Şekil 1- Miklep şemsesi altın renkli süsleme ölçüm yeri

Şekil 2- Miklep şemsesi altın renkli süsleme XRF spektrumu

Miklep şemsesinin altın renkli kısımlarında yapılan analizde majör element olarak Fe (demir), minör element olarak Au (altın) ve Ca (kalsiyum) ile eser miktarda K (potasyum) , Ni (nikel) ve Cu (bakır) tespit edilmiştir.

BOZULMALAR - CİLT

Kapaklar ve sırtın birleştiği kısımda muhat payı olmaması nedeniyle gerilen kapaklar, sırt kısmındaki deriyi yırtarak sırttan ayrılmak üzeredir.

Ciltte özellikle şemse üzerindeki yıldız ve arka kapak yüzeyi aşınmıştır. Kapak içlerinde böcek delikleri, soyulmalar, yırtılmalar, şiraze örgüsünde dağılma, kolon dikişlerinde ve sırt dikişinde kopma görülür.

Sırt iç bükey olmuştur ve bu form bozukluğu cetvel kırıklarının artmasına sebep olmaktadır.

METİN KISMI

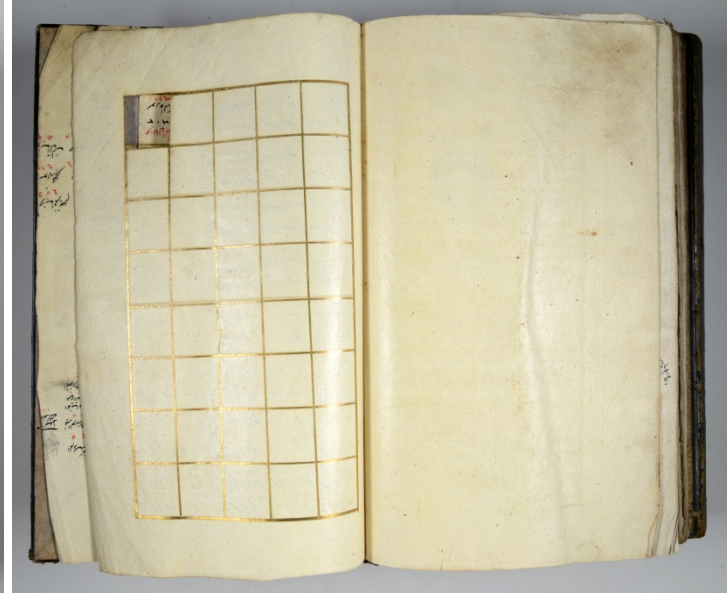

893 + 3 varak olan eserin metin kısmı 0,06-0,09 mikron, el yapımı doğu kağıdı, yan kağıtları ise 0,16 mikron el yapımı Avrupa kağıdıdır. Mürekkep olarak is mürekkebi ve kırmızı mürekkep kullanılmıştır.

Forma sayısı 90, satır sayısı 37'dir.

Tezhipli ve cetvelli olan eserin sure başı tezhibinde altın zemin üzerine farklı renklerle bezelenmiştir. Bitkisel motifler ve rûmî motifler kullanılarak kompozisyon oluşturulmuş, tığlar ile bezenmiştir.

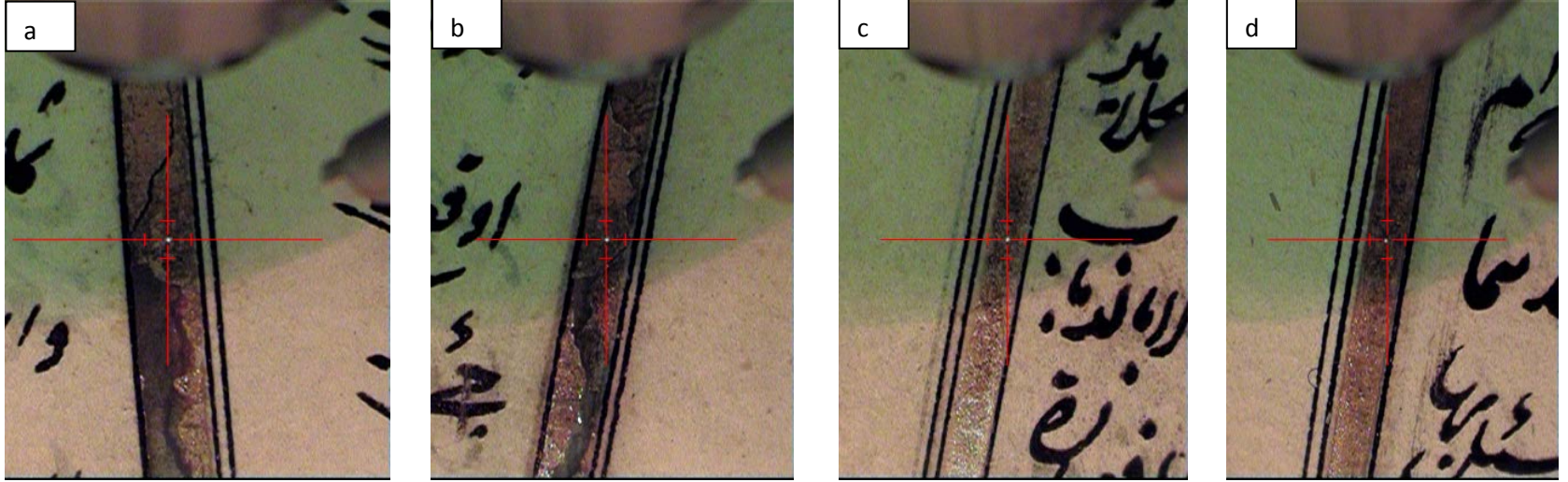
BOZULMALAR - METİN

Cetvel kırıklarına eserin tamamında rastlanmış ayrıca üç ya da dört köşesinde de cetvel kırılması tespit edilmiştir. Özellikle eserin son üçte ikilik bölümünde daha yoğun bir şekilde her dört köşede de görülür. Cetvel kırıkları nedeniyle eser açılmamaktadır. Metin kısmında bazı sayfalar çerçevesinden ayrılarak eser içinde kıvrılmalar oluşturmuştur. İlk sayfalarda küçük kare cetveli bölümlerde kopmalar ve parça kayıpları vardır. Metin kısmında az da olsa böcek delikleri görülmüş, kağıt kısmen deforme olmuştur.

ANALİZLER - METİN

Şekil 3- Cetvel analizleri a) 6b b)7b c)82a ve d)132a

Şekil-3'te gösterilen 4 sayfada bulunan cetveller üzerinde de elementel analiz yapılmıştır.

Bu analiz noktaları arasında yalnızca 82a sayfasının cetvelinde , şekil 3-(c) Au (altın) tespit edilmiştir.

6b, 7b ve 132a sayfalarında yer alan cetvellerde ise majör element olarak Cu (bakır), minör element olarak ise Zn (çinko) varlığı belirlenmiştir.

ANALİZLER - XRF Sonuçları

Sayfa No:	İncelenen kısım	Tespit edilen elementler (Yarı kantitatif)		
		Majör elementler	Minör elementler	Düşük sinyalde
Cilt	Miklep şemsesi	Fe	Au, Ca	K, Ni, Cu
Cilt	Şemse kırmızı	Fe	K, Ca	Cu, Zn, Ti, Pb, Mn
Cilt	Miklep siyah deri	K, Ca	Fe, Zn	Cu, Mn, Pb, Ti
Zahriye	Altın	Au	Cu, Ni, Fe	K, Ca
Zahriye	Yeşil	As	Ca	Pb, Au, Cu, Mn, Fe, K
Zahriye	Kırmızı	Pb	Ca, Au	K, Fe, Cu
Zahriye	Pembe	Pb	Ca, Au	K, Fe, Cu
Zahriye	Beyaz	Ca, Pb	Au	K, Fe, Ni, Cu
Zahriye	Turuncu	Pb	Au	K, Ca, Fe, Cu
Zahriye	Koyu yeşil	Pb	Ca	K, Fe, Cu, Au
Zahriye	Mavi	Ca, Pb		Fe, Cu, K
6(b)	Kağıt	Ca	K, Fe	S, Cl, Zn
6(b)	Cetvel	Cu	Zn	Fe, K, Ca, Ni, Cl, Cr
6(b)	Siyah mürekkep	Cu, Ca	K, Fe	Zn, Pb
6(b)	Kırmızı mürekkep	Ca	Fe, Cu, Hg, K	Zn, Pb
7(b)	Kağıt	Cu	Zn	Fe, K, Ca, Au
7(b)	Cetvel	Cu	Zn	Fe, K, Ca, Ni, Cl, Cr
7(b)	Siyah mürekkep	Ca	Fe	K, Cu, Zn, Pb
7(b)	Kırmızı mürekkep	Ca	Fe, K	Cu, Zn, Hg, Pb
82(a)	Kağıt	Ca, Fe	K	Ti, S, Cl, Zn
82(a)	Cetvel	Au		Fe, Ni, Cu, K, Ca, Cl
82(a)	Siyah mürekkep	Ca	K	Fe, Cu, Zn, Pb
82(a)	Kırmızı mürekkep	Ca	K, Fe	Cu, Hg, Pb
132(a)	Kağıt	Ca	Fe	Zn, Mn, S, Cl
132(a)	Cetvel	Cu	Zn	Fe, K, Ca, Cl, Cr
132(a)	Siyah mürekkep	Ca	K	Fe, Zn, Pb, Cu
132(a)	Kırmızı mürekkep	Ca	Cu, K	Hg, Pb

KONSERVASYON - METİN

Sırt kısmı dağınık olan eserin açılmasına karar verilerek dikkatli bir şekilde formalar ayrılmıştır. Formaların dip kısımlarında biriken yıldız tozları bir fırça yardımı ile temizlenmiştir.

Cilt ile metin kısmı birbirinden ayrılan eserin forma çizimi yapılmıştır. Cetvel kırıkları için yeniden nemlendirilebilen (alkol ile aktif olan) re-moistenable hazırlanmıştır.

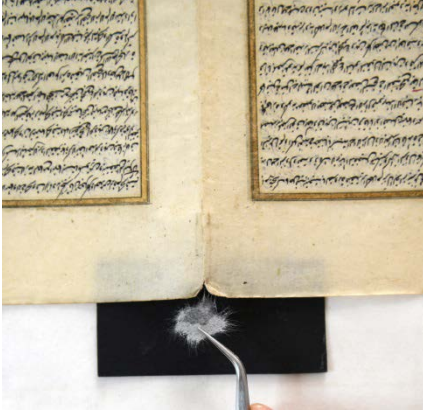
KONSERVASYON - METİN

Sırt kısmındaki yapıştırıcı artıkları temizlenmiştir. Cetvel kırıkları için hazırlanan re-moistenable şeritler cetvellerin genişliğinde kesilerek hazırlanmış ve alkol ile cetvellere genelde çift taraflı olmak üzere uygulanmıştır. Sırt kısmında kalan yapıştırıcı artıkları mekanik olarak temizlenmiş, kuru temizliği sünger silgi ile yapılmıştır.

KONSERVASYON - METİN

Eserdeki yırtık kısımlar, böcek delikleri ve sırttaki eksik bölümler uygun Japon kağıdı ve metil selüloz ile tamamlanmıştır. Köşelerdeki kıvrılmalar metil selüloz ile güçlendirilip düzeltilmiştir.

Tamamlamaları biten eser formlar haline getirilerek, iki duraklı zincir dikişi yapılmış ve sırt bezi nişasta ile yapıştırılmıştır.

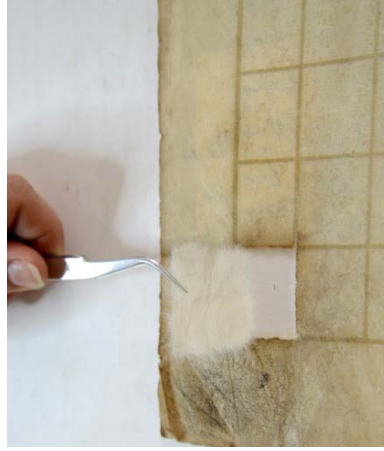
KONSERVASYON - METİN

Kolon dikişleri yapılmıştır. Sağlam olan baş kısmındaki şiraze temizlenerek yerine yerleştirilmiş, eksik olan kısımları ise aynı renk ipler ile yeniden örülerek tamamlanmıştır. Dağınık olan ve kullanılamayan etek şiraze yeniden örülmüştür.

KONSERVASYON - METİN

Ön kapak içinde kalan sayfa temizlenerek tamamlamaları yapılmıştır. İçindekiler sayfasının cetvel kırıkları nedeni ile yerinden ayrılmış olan parçaları re-moistenable şeritler ile yerlerine yerleştirilerek tamamlanmıştır.

KONSERVASYON - CİLT

Sırt kısmında kalan yapıştırıcı artıkları nemlendirilerek uzaklaştırılmıştır. Sertap ve mıkletin dudak paylarında eksik olan bölgeler uygun renkte boyanmış ve tıraşlanmış deri ile tamamlanmıştır. Ciltteki eksik kısımların tamamlamaları da aynı şekilde yapılmıştır.

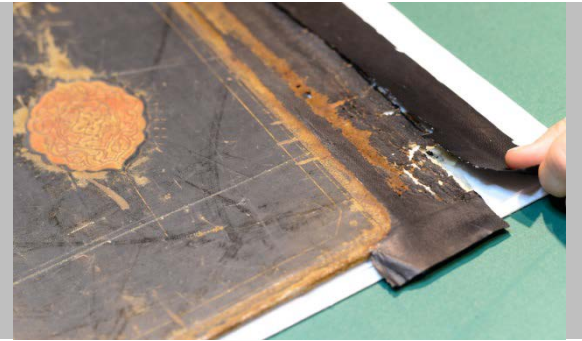
KONSERVASYON - CİLT

Ön kapağın alt köşesinde eksik olan alanın seviyesi kat kat hazırlanan Japon kağıtları ile ayarlanmıştır.

Cetvellerin sağlamlaştırılmasının ardından metin kısmı sırttan daha kalın olmuştur. Kapaklarda muhat payı da olmadığından, kapakların bu farkı tolöre etmesi mümkün olmamıştır.

Eserin sırt kısmının ön ve arka kapaktan gelen deriden oluşması, sırtın genişletilebilmesine olanak sağlamıştır. Böylece iki parça olan deri nemlendirilerek açılmış, ön kapak uzantısına uygun renge boyanmış deri şerit yapıştırılmıştır.

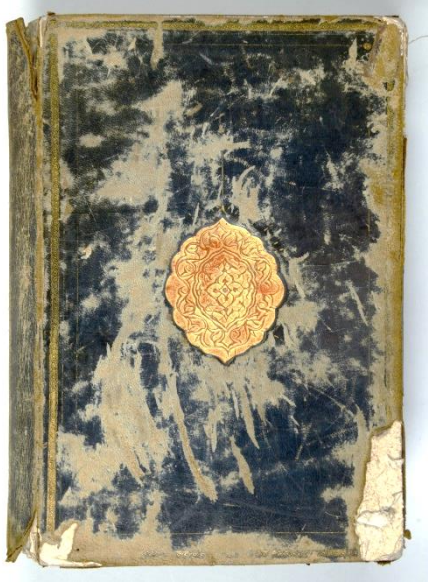
KONSERVASYON - CİLT

Arka kapak yeni yapıştırılan deri üzerine yerleştirilerek sırt tamamlaması yapılmıştır. Ön kapak ile sırt arasındaki açılan kısım uygun renge boyanmış deri ile tamamlanmış, ayrıca deri üzerinde kalan eksik kısımlar da deri ile tamamlanmıştır. Sırt tamamlaması biten eser baş ve etek kısımlarından kısaltılarak uygun ölçüye getirilmiştir. Kapak içi kağıtları yerlerine yerleştirilmiştir. Tamamlama işlemleri biten ciltte son rötuşlar yapılmıştır.

ÖNCESİ & SONRASI

Arka Kapak

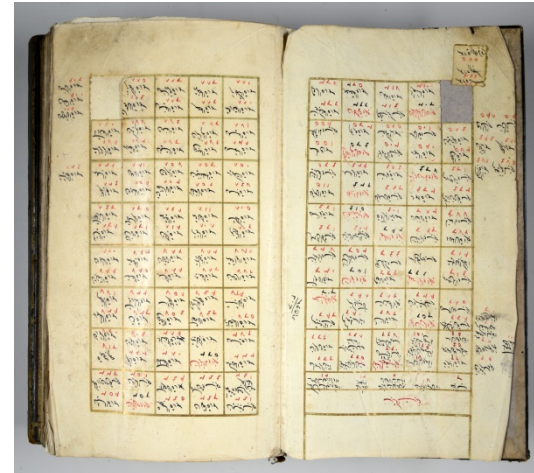
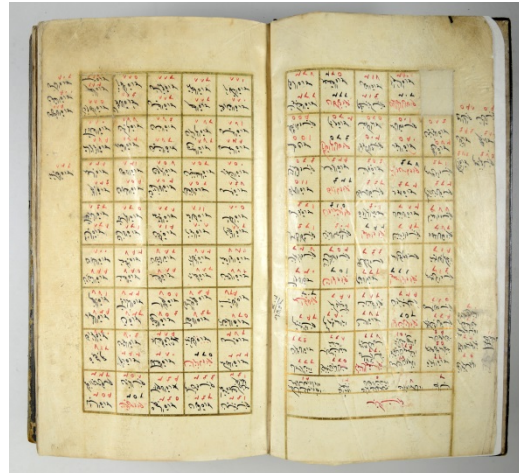
Ön Kapak

ÖNCESİ & SONRASI

Serlevha

Ön Kapak İçi

ÖNCESİ & SONRASI

Ön Kenar

Sırt

ÖNCESİ & SONRASI

Sertap

Miklep

Arka Kapak İçi

ÖNCESİ & SONRASI

Etek Şiraze

Baş Şiraze

ÖNCESİ & SONRASI

Baş

Etek